

A KERESKEDELMI JOG- ÉS ISMERETEK TÁRA

— FOLYÓIRAT. —

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓTULAJDONOS: DR. RÓTH PÁL ÜGYNÉP.

A lap szellemi részét illető közlések a szerkesztőségbe, az előfizetési pénzek és fel-
szólalások a kiadóhivatalba küldendők. — Hirdetések a kiadóhivatalban árszabás
szerint vétetnek fel. — Kéziratok nem adatnak vissza.

ELŐFIZETÉSI ÁR:		SZERKESZTŐSÉG:	KIADÓHIVATAL:
Félévre	3 ft.	Budapest, V., Váci-körút	Mezei Antal Budapest,
Egész évre	6 ft.	46. szám.	V., Gizella-tér (Haas-palota).

••••• Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. •••••

A valuta-változás jogi oldala.

Irta: Dr. Pichler Aurel lovag.

Az aranyvalutára való átmenettel — mint általában minden értékváltozással — jogi problema van összekötve. Kérdés tárgyát képezi ugyanis, miképen lesznek teljesítendőek az osztrák értékű forintokra szóló tartozások, melyek az értékváltozás előtt keletkeztek, de csak az értékváltozás után lesznek fizetendőek. A kérdés de lege lata meg nem oldható, mert ezen esetről a törvényekben gondoskodva nincsen. Ezen oknál fogva a régibb tartozások teljesítésére nézve specialis törvényi intézkedésre lesz szükség. A következőkben vizsgálat tárgyává kívánom tenni a módot, mely szerint a régibb kötelmi viszonyok a törvényhozás által szabályozandók volnának.

Ezen problema tárgyalásánál azon alapeszméből kell kiindulni, hogy a hitelezőknek az értékváltozás folytán sem adósaik rovására gazdagodni — sem pedig az adósok javára megrövidítettetni nem szabad. A hitelezőknek tehát régibb tartozásoknak az értékváltozás után történő teljesítésénél sem több, sem kevesebb értéket nem szabad kapniok, mint amennyit kaptak volna, ha az értékváltozás meg nem történik vala. Azon elv kifolyását képezi ez, hogy a törvények visszaható erővel nem bírnak. A régibb kötelmi viszonyoknak ezen elv szoros betartásával eszközölt szabályozása felelne meg a jogi ideálnak. Kutatnunk kell tehát, hogyan lehetne ezen ideált megvalósítani.

Ha az ezüstnek magánszámlára való veretése be nem szüntettetett volna,* akkor a törvényhozás a jogi ideált majdnem teljesen megvalósíthatná. Mig ugyanis a verdébe ezüstöt bárki hozhatott, hogy abból 1% pénzverési díj mellett forintokat verethessen, az ezüstforintos értéke szükségképeni ezüsttartalmával ($11\frac{1}{9}$ gramm), hozzáadva egy százalékot, tehát $11\frac{2}{9}$ gramm ezüst értékével volt egyenlő. Ha tehát a szabad veretés meg nem szüntettetik és az ezüstforintos jelenleg is $11\frac{2}{9}$ gramm ezüsttel volna egyenértékű, akkor azon álláspontból lehetne kiindulni, hogy az ezüst-valuta változatlan állapota mellett a forint értéke továbbra is $11\frac{2}{9}$ gramm ezüst értékének felelne meg. Ezen szempontból aztán azt lehetne mondani, hogy a törvényhozás — a vissza nem hatás elvét megvalósítandó — az adóssal az értékváltozás előtt tartozott minden forintért annyi darabot, illetve tört részt fizetessen az új aranypénzből, amennyi a fizetés idején $11\frac{2}{9}$ gramm ezüst értékének megfelel, mert a forint értéke, melyet az adósnak a régi valuta mellett szolgáltatni kellett volna, ezen ezüst-mennyiség értékével volt azonos. Az ilyen szabályozás, mely mellett régibb tartozások átszámításánál az ezüst és arany közt a fizetés idején fennálló relatio volna mérvadó, a jogi ideálnak tényleg ha nem is teljesen felelne meg, de azt nagyon megközelítené.** Figyelembe veendő ugyanis, hogy az ezüstnek az értékváltozás után nem lesz ugyanazon értéke, mint ha az értékváltozás meg nem történt volna, mert annak folytán, hogy egy nagy állam az ezüst-valutáról az arany-valutára megy át, az ezüst értéke alászáll. A hitelezők tehát, ha a fizetés idején fennálló relatio fogadtatnék el, mindenesetre valamivel kevesebb értéket kapnának, mint a régi valuta mellett; azonban olyan átszámítási módot, mely a jogi ideált jobban megközelítené, találni alig lehet.

Miután 1879. évben az ezüstnek magánszámlára való veretése megszüntettetett, a törvényhozás a vissza nem hatás elvének csak nagyon szerény mérvben fog megfelelni. Ama rendszabály folytán ugyanis a forint értéke

* Ez 1879. év márczius havában történt.

** Az uralkodó tan szerint a valuta-változás idejében fennálló relatio mérvadó.

az ezüst értékétől függetlenné tétetett.* A forint értékét ugyanis azóta a monarchia forgalmi szükséglete szabályozza. Természettudományi értelemben tehát a forint ezüstérem, de gazdasági értelemben az ezüstitől épugy különbözik, mint minden más ércztől. Ezen körülmény a jogi ideál megvalósítását lehetetlenné teszi. Ha a veretési szabadság meg nem szüntettetett volna, akkor — mikép ez fentebb kifejtetett — az ezüst értéke támpontot képezne, melynek alapján az értékváltozás utáni időben meglehetősen pontosan kiszámítani lehetne, hogy milyen értékkel birna a forint, ha a régi valuta-rendszer fennállana; minthogy azonban a magánszámlára való veretés megszüntettetett, az ezüst ilyen támpontot nem nyújt és így a jogi ideál megvalósíthatására nézve a szükséges előfeltétel hiányzik.** A törvényhozásnak jobb alap hiányában azon föltevással kell beérnie, hogy az értékviszony, mely az értékváltozás előtti utolsó időben a forint és az arany közt fennállott, a régi érték változatlan fennállása mellett a legközelebbi jövőben lényeges változást nem szenvedett volna. A törvényhozás tehát csak *azon* tartozások tekintetében, melyek a valuta-változás utáni *legközelebbi időben* fizetendők, eszközhetsi ki, hogy a hitelezők *megközelítőleg* ugyanazon értéket kapják, melyet kaptak volna, ha az értékváltozás be nem áll. Ezen eredmény az által érhető el, hogy a relatio, mely a valuta-változás előtti utolsó időben a forint és arany közt fennállott, jelentetik ki alapul a régibb tartozások átszámítására nézve. Az már most, vajjon valamely meghatározott időpont árfolyama vagy a valuta-változás előtti kisebb-nagyobb időtartamra terjedő átlagos árfolyam vétessék alapul, nem jogi, hanem gazdasági kérdést képez, melynek eldöntése annak mérlegelésétől függ, hogy mely alapon lehet nagyobb valószínűséggel az értékviszonyra következtetést vonni, mely a régi valuta mellett a forint és arany közt a legközelebbi jövőben fennállott volna. Más kérdés, vajjon az aranyérték emelkedése folytán, mely a valuta-változás valószínű következményét fogja képezni, a változás előtti tényleges relatio helyébe

* Jelenleg az osztrák értékű forint körülbelül 14 gramm ezüst értékének felel meg.

** Menger Antal a nálunk küszöbön levő valuta-változásnál is a fizetés idejében fenálló relatiót kívánja mérvadóul.

— egy az arany értékénél valamivel magasabb relatio ne vétessék-e alapul. Magánjogi szempontból a jövőre vett ilyen tekintet helyeslendő volna, mert ez — habár csekély — közeledést jelentene a jogi ideálhoz. De az államadósságokra való tekintetből és az államhitelezés csorbításának veszélye miatt aggályosnak tűnik, ha a tényleges relatiótól az adós javára eltérés történik.

Miután kifejtettem, hogy törvényhozásunk nincs ezen helyzetben, miszerint a jogi ideált megvalósítsa, még csak azt kell megjegyezmem, hogy ezt alig kell sajnálnunk. Mert ha — mikép ez a vissza nem hatás elvének keresztülvitelére szükséges volna — a fizetés idejében fennálló relatio vétetnék alapul, úgy ennek azon jelentékeny viszásság volna a következménye, hogy sem a hitelező, sem az adós előre nem tudhatná, mennyi új pénzt kellend kapniok vagy adniok. A jogi ideállal járó ezen gyakorlati hátrány kétségesse teszi, vajjon annak megvalósítása célszerű volna-e.

A könyvvitelt szabályozó törvények és rendeletek.

Közli: Dr. Berényi Pál.

II.

Guatemala.

A keresk. törvény 1877. július 20-án lépett érvénybe és 20—54. §-ai a könyvvitelről, 55—59. §-ai a levelezésről intézkednek.

E törvény szerint kötelező egy napos könyv, egy fő- vagy folyószámla könyv, a leltár- vagy mérlegkönyv és a levél-másolatok könyve. A könyveket spanyol nyelven kell vezetni. A ki más nyelvet használ, 50—500 peso pénzbüntetésben elmarasztalható. Peres esetekben a kivonatokat díjtalanul eszközölt hivatalos fordításban melléklendők. A leltár évenként elkészítendő. 50 pesót meg nem haladó eladásokról szóló üzleteseteket nem köteles a kereskedő egyenként elkönyvelni. A folyószámlás összeköttetésre még sokkal kimerítőbb utasításokat tartalmaz a törvény; hivatásszerű kereskedők között, számolásból eredő tévedésre alapított kifogásnak nincsen helye. A könyveknek bekötve, lapszámozva kell lenniök. Az év végén a napos könyvben eszközölt utolsó könyvelés számára a hivatalos nyelv a legszigorubbán megkívántatik.

Tévedéseket vagy kihagyásokat új könyveléssel kell helyre ütni. A könyvelések időrendben eszkozlendők. Rendesen veze-